

Stev. 18.

V Ljubljani, dne 20. septembra.

1887.

V z d i h.

Priroda spi, zakaj li spanje
Ne léže mēni na oči?
Zakaj bedēč si snujem sanje,
Srcē pa želje si budī?

Pač čudne želje! Ko počasi
Potuje luna čez nebó,
Željā mi v prsih se oglasi:
Nad zēmljo potovati ž njó!

Do krajev si želim, kjer večno
Je znana srečna le pomlad,
Do krajev, kjer zajedno srečno
Uživa cvetje se in sadl.

A želja tudi tja potuje,
Kjer o življenji ni sledú,
Kjer večen, grózen mir kraljuje
V objetji mrtvega ledú.

Srcē mi vzdihne: »Čez višave
S teboj bi, luna, potoval;
Skrivnosti in moči narave,
Usodo bi svetā spoznal!«

A lune žarek zatrepēče,
In v tiho noč zašepetā:
»Kaj hoče želja ti, človeče,
Kaj hrepenenje ti srcā?«

»Na vekov veke luč mi gleda
Zemljanov bēdnih tožni rod;
Kar gledam, groza je in beda,
In smrt in toga je povsod!«

Ugasnil žarek je, a mēni
Bridkó je vzdihnilo srcē:
»Trpni smo na svet rojēni,
Do groba spremlja nas gorjé!«

»Očetje bili so trpni,
Kdo našim bēdam konec znā?
A kdo li čul ta vzdih je v tmīni,
In kdo mi nānj odgovor dá?!

Mirko.

T o g a.

Kadār pod večer solnce zlāto
Pošilja zadnji svoj nam svit,
Zlatí se drevje v njem košato
In kos prepeva v grmu skrit.

Tedaj sprehajam se v samoti
Zamišljen v broj minulih dní;
Prebridko čustvo se me loti
In v prsih me srcē bolí.

Na razvaline svoje sreče
Samoten sédem, nem, solzán
In tešim srce krvaveče,
Prepolno mnogih, bridkih ran.

Tedaj prihaja krasna deva,
Upíra lépe v mé oči,
Sočutna v njih solzica seva,
Ki liki biser se blestí.

In glej! v prijateljstvo iskreno
Podaja rōko mi drobnó,
Poljublja strastno in ognjeno
Me v čelo tožno in temná.

Potem nasproti vshodu z belo
Devica kaže mi rokó,
In zopet glej! čez lice velo
Vesele solze mi tekó.

Oj, tam, oj, tam na lepem vshodu,
Kjer mesec vstaja mi svetl,
Oj, tam so bratje mi po rodu,
Za koje krí bi gorko dal.

Oj, tam, oj, tam je domovina,
Po koji vzdíha mi srcē;
Tolažba tam mu je jedina,
Ko tožne misli ga moré!

Zamejski.

Hanija.

Poljski spisal H. Sienkiewicz. Prevel M. Vrnilež.

VIII.

Za rana nekatere dni pozneje je posijalo nekoliko zlatih žarkov skozi srce, izrezano v oknu, in me prebudilo iz spanja. Na to je nekdo potrkal na okno in v rožnem stvoru ni se pokazalo lice Zorke Mickiewiczowske, ki je na sličen način budila Tadeja, niti moje Hanije, temveč brkati obraz Wacha, logarja, in osoren glas zakliče:

»Gospodič!«

»Kaj pa je?«

»Volkovi gonijo za volčico v Pohorovih goščah. Dobro bi bilo, ako bi jih šli vabit.«

»Tako!«

Oblečem se. Vzajem puško, lovski nož in grem. Wach je stal ves moker od jutranje rose z dolgo zarjavelo jednocevkko na plečih, s kojo pa vender ni nikoli zgrešil. Bilo je zeló rano: solnce še ni bilo izšlo, niti ljudje niso šli še na delo, niti ne živina na pašo. Le nebó se je modrikalo na vzhodu, rdelo in žarilo, a na zahodu je bilo temno. Starcu se je mudilo.

»Klatiti se Vam dvé mrcini. Idiva do dúpelj.«

Zajaševa in jézdiva. Takoj za skednjem prasne zajec iz ovsa in preskočivši cesto plane na loko, puščajoč teman sled na srebrne rose površini. Starec reče:

»Kar čez cesto! Naj ga pasja usoda!«

Na to dodá:

»Pozno je že. Kmalu bo zemlja senco prijemala.«

To je značilo, da bo solnce kmalu izšlo, ker pri blesku zore teló ne dela sence na tleh.

»Ali je pri senci slabo?« vprašam.

»Ako je velika, kolikor toliko, ako je majhna. posel je slab.«

V nelovskem jeziku znači to znova: čim pozneje, tem slabeje, ker je znano, da je senca tem manjša, čim bliže je póludne.

»Odkod začneva?« vprašam ga.

»Od dúpelj, pa v samih Pohorovih goščah.«

Pohorova gošča je bila del gozda, zeló zarasten, kjer so se nahajale dupljine, to so jame pod koreninami starih dreves, koje je podrl vihár.

»Wach, mislite, da bodo na vabljenje prišli?«

»Začel bom tuliti kakor volčica, morebiti bo kakov volk prišel ven.«

»Morda ga pa ne bo.«

«E, bo prišel.«

Prišedši do Wachove kolibe sva ustavila konja in ja izročila hlapcu, samá pa sva hodila peš. Po polurni hoji, ko je začelo izhajati solnce, séla sva v dupljino.

Okoli naju je bila goščava, neprehodna zaradi malega grmovja: le tu pa tam so rasla velika drevesa. Dupljina je bila tako globoka, da sva se z glavama malone popolnoma skrila.

»Sedaj se opriva s pléči drug na drugega!« zamrmra Wach.

Séla sva s pléči skupaj, tako, da sta iznad površine tál molili le kapi in puškini cevi.

»Poslušajte!« reče Wach. »Zdaj zatulim.«

Vteknil je dva prsta v usta in modulujoč ž njima zategnen glas, zavijal je Wach kakor volčica, kadar vabi volkove.

»Poslušajte!«

In pritrdil sem uho na zemljo.

Jaz nisem ničesar slišal, Wach pa je vzdignil obraz od zemlje in zašepetal:

»Zavíja, pa daleč. Kake pol milje.«

Potem je čakal kako četrtno ure in znova zavíl, prebiraje s prsti v ustih. Žalostni, zlovestni glas se razleže po gošči in leti daleč daleč po mokri zemlji, odbijajoč se od smreke do smreke.

Wach znova prisloni uho na zemljo.

»Víje — ni dalje nego poldrugo vrsto!«

Sedaj sem i jaz čul nekako jeko previjanja, še zeló daleč, jedva slišno, ki se je pa dalo razločevati od šumenja listja.

»Odkod dohaja?« vprašam ga.

»Od Vaše strani!«

Wach zavíje tretji pot: zavijanje je odgovarjalo že blizu. Stisnil sem puško v roki močnejše, oba sva zadržavala sapo v prsih. Bila je neobična tihota, le véter je stresal z léščé rosine kaplje, ki so padale šumoreč po listji. Z daleka, z druge strani se je čulo tokovanje divjega petelína.

Naglo, kakih tristo korakov od tod hréstne nekaj v gošči, pritlikavi borovci se živo zamajó in izmed temnih ígel se pomolí siva trikotna glava z zaoženimi ušesi in z rdečimi očmi. Strelíti nisem mogel, bilo je še predaleč, čakal sem strpljivo, dasi z utripajočim srcem. Napósled se pokaže cela zver iz borovja in skoči z nekoliko nevelikimi skoki proti dupljini, vohajoč oprezno na vse strani. Na stoinpetdeset korakov se volk zdrzne in nastavi ušesa, kakor bi kaj čutil. Védel sem, da ne pride bliže in sem potegnil petelína.

Pok se pomeša z bolnim zaskovičenjem volkovim. Skočim iz dupljine, Wach za menoj, pa volká že ni bilo na mestu. Wach, ki natančno ogleda mesto, kjer je bila rosa otepéna na čistini, reče:

»Krvaví!«

In res so bili po travi sledóvi krvi.

»Ni zgréšilo, akoprem daleč! Ni zgréšilo; krvaví, o, krvaví, treba je iti za njim.«

In šla sva za njim. Tu pa tam sva naletela v potlačeni travi na večje sledóve krvi; poznati je bilo, da ranjeni volk sedaj in sedaj počiva. Plazila sva se tako dobro uro po goščah in grapah, potem še drugo; solnce je stalo že visoko; stvorila sva prav dolgo pot in nisva nič drugega našla nego sledóve, ki so pa napósled popolnoma izginili. Šla sva na kraj lesá: sled je šel kake dve vrsti po polji v méri proti ribniku, kjer je čisto izginil v blatu, porastemem s trstjem in tatariko. Dalje ni bilo mogoče iti brez psa.

»Volk bo tam ostal, našel ga bom že jutri!« reče Wach in vrnila sva se domov.

Prestal sem misliti tudi o volku in o Wachu in o nekoliko ponesrečenem lovu. Vrnil sem se v obično kolo trpljenja svojega. Ko sva se približala lésu, skoči mi zajec skoro izpod nog, jaz pa, namesto da bi strelil nánj, zdrznil sem se kakor prebujen iz zamišljenja.

»A, gospod!« vikne skoro nejevoljno Wach, »na rôdnega brata bi strelil, ako bi mi prišel tako pred puško.«

Jaz sem se le nasmehnil in stopal molčé dalje. Idoč po gózdni poti, takozvani Tetini poti, vodeči na cesto v Chorzele, opazim na mokrih tleh sveže sledóve podkovanih konjskih kopít.

»Wach, ne veste li, čegavi bi utegnili biti ti sledovi?« vprašam.

»Meni se zdi, da je gospodič iz Chorzel tod jahal na dvor,« odgovori Wach.

»Torej pojdem tudi jaz tja,« rečem. »Zdravstvijte, Wach!«

Wach začne nasmehljivo prositi, naj stopim v njegovo kolibo, ki ni bila daleč stráni, da se nekoliko okrepčam. Védel sem, da ga zeló užalim, ako mu odrečem, in vender sem mu odrekel z obečanjem, da pridem jutri za rana. Nisem hotel, da bi Selim in Hanija ostala dolgo samá, brez mene. Za teh pet dní, od zadnjega pohoda v Ustrzycah bil je Selim vsak dan pri nas. Vzajemna simpatija te dvójice je rasla naglo pred mojimi očmi! Pa sem i pazil na obá kakor na svoje okó in sedaj se je prvi pot pripetilo, da sta mogla biti dlje samá. »No,« mislil sem si, »danes si odkrijeta ljubezen,« in čutil sem, kako bledim, liki ljudje, ki gube póslednjo nádejo.

Bal sem se teža, kakor kake nesreče, kakor neizbegljive usode smrti, o koji se vé, da mora priti, ali koji se človek brani, dokler se dá.

Vrnivši se domov sem srečal na dvorišču duhovnika Ludovika, z vrečico na glavi, v kojoj je bila všita mréžica za obraz. Duhovnik Ludovik se je bil namreč nametil v čebeljnak.

»Ali je Selim tu, duhovnik Ludovik?« vprašam.

»Dà: poldrugo uro bo že, odkar je prijezdil.«

Srce se mi je nemirno streslo.

»In kje ga dobim?«

Šel je na ríbnik s Hanijo in Evunijo.«

Naglo odidem na vrt na breg ríbnika, kjer so stali čolni. Jednega večjih čolnov ni: pogledam na ríbnik, na prvi pogled nisem mogel ničesa opaziti. Domislil sem, da je moral Selim kreniti na desno, k jelšam, ker je tu zakrivalo čoln trstje, rastoče po obrežji. Zagrabim veslo, skočim v čolnič za samca in se spustim tiho na ríbnik, držéč se trstja. Veslal sem vedno ob trstji, da sem lahko videl, da pa mene ni bilo možno videti.

Za kratka jih ugledam. Na širi, s trstjem ne porasteni gladini je stal čoln mirno: vésla so obešena. Na jednom konci sedela je, s hrbtom proti Haniji in Selimu, sestrica moja Evunija, na drugem konci onadvá. Evunija, nagnena nad vodo, pleskala je veselo z ročicami po nji in je bila vsa zatopljena v to zabavo; Selim pa in Hanija, oprta z ramo drug na drugega, zdela sta se mi zatop-

ljena v razgovor. Najblažji vétrec ni vzburljal prezorne modre globine. Čoln, Hanija in Evunija so se zrcalili v nji, kakor v zrcalu, pokojno in nepremično.

Bila je to morebiti krasna slika, ali pri pogledu nánjo mi je udarila krí v glavo. Razumel sem vse: vzela sta Evunijo s seboj, ker jima dekletce ni moglo delati napójtja, niti razumeti ljubavnih očitovanj. Vzela sta jo radi opréznosti.

»Zgodilo se je!« mislil sem si; »zgodilo se je!« zašumí trsje.

»Zgodilo se je!« zapljuska val, udarjajoč ob moj čoln in pred očmi se mi stemí; izpreletí me mrz in vročina; čutil sem, da mi bledost krije lice! »Izgubil si Hanijo, izgubil!« klicali so nekakovi glasovi nad mano in v meni. In dalje sem čul, kakor bi ti glasovi klicali: »Jezus, Marija!« in po tem še govorili: »prikradi se bliže in še več boš videl!« Začujem in začnem se s čolnom tiho primikati, kakor mačka. Tudi iz te daljine nisem mogel čuti razgovora, le videl sem bolje: sedela sta drug poleg drugega, na jedni klopi, ne držeč se za róke. Selim je bil obrnen k Haniji. Dozdevalo se mi je časih, da poklekujе pred njo, pa to se mi je le dozdevalo. Bil je obrnen k nji in je prosé pogledoval nánjo: ona ni zrla vánj, kakor bi se nemirno ozirala na vse strani, in potem je povzdignila oči k nebu. Videl sem, da je bila zmedena; videl sem, da je je nečesa prosil, videl tudi, kako je sklenil roci pred njo, kako je ona polahko, polahko odkrenila glavo in proti njemu obrnila oči; kako se je začela k njemu nagibati; kako se je zdrhnila in omahnila celó na čolnov rob, ali on jo je prijel za roke, bojé se menda, da bi ne padla v vodo. Videl sem, da ji ni izpustil rók in potem nisem videl ničesar več. Oblak mi je pokríl oči. Izpustil sem veslo iz rók in padel na dno čolna. »Pomózi, pomózi, moj Bog!« vsklikal sem v duši, »tu ubijajo človeka!« Čutil sem, da mi zastaja sapa. O, kako sem jo ljubil in kako bil nesrečen! Ležé na dnú čolna in trgajoč od besnosti obleko na sebi, čutil sem takoj brezsilnost te besnosti. Tako je. Bil sem slab, slab, kakor velikán z zvezanimi rokami. Pa kaj sem mogel stvoriti? Mogel sem ubiti Selima, sebe; mogel sem zagnati svoj čoln ob njih čoln in obá potopiti v valovih, ali nisem mogel iztrgati Haniji iz srca ljubezni do Selima in ga vzeti izključljivo le záse, nerazdeljivo!

Oh, ta čut slabotnega gnjéva, to osvedočenje: ni svéta! v tem hipu je bil mučnejši od vsega drugega. Od vselej sem se sramoval plakati, celó pred seboj samim. Čim silneje mi je boleost gnala solze v oči, tem silneje jih je zadrževal ponos. Ta pot pa je predrla brezsilna besnost pdkajoče prsi: vpričo te samote, vpričo tega čolna z zaljubljenjo dvojico, odbijajočo se v bistri vodi, vpričo pokojnega neba in trstja, tožno šumečega mi nad glavo, vpričo tišine, nesreče in nezgode sem zaihtel na glas z vsem potokom solz in ležé vznak, z rokami nad glavo sklopljenimi, ječal sem od prevelike, neizrecne žalosti.

Napósled sem oslavel. Obvladala me je nekaka otrplost. Čutila so mi prestala delovati, zazeblo me je na koncéh nog in rok. Bilo mi je slabo bolj in bolj. Mislil sem z ostanki svojih misli, da se bliža že smrt in večni počitek, mrzel kakor led. Zdelo se mi je, da

me ta mrka grobna vladarica že jemlje v svojo last, pozdravljal sem jo že s pokojnim, osteklelim očesom. »Skončalo se je!« mislil sem si, in kakor da mi je padla velika teža s srca.

A nič se ni skončalo. Kako dolgo sem tako ležal v čolnu, odgovora si sam ne vém. Na nebeškem oboku nad mano so se drevili sedaj lahki in težki oblaki, sedaj zopet leteli žrjavi pa čajke. Solnce je bilo izšlo že visoko na nebu in je žarno palilo. Vtihnili so veter, prestalo je trstje šumeti in je bilo mirno. Prebudil sem se kakor iz spanja in se začel ozirati okoli. Čolna s Hanijo in Selimom že ni bilo. Tišina, mir in dremež, vladajoč po vsi prirodi, delali so čudno nasprotje s stanom sanjave otrplosti, iz koje sem se pred hipom prebudil. Okoli in okoli je bilo vse mirno, smehljajoče. Temno safirovi vódni kónjci so sedeli na čolnovem robu ali pa na ploskih listih povódnih rastlín, drobne sive ptičice, čivkajoč veselo, letale so po trstji; tu pa tam se je čulo, kako zuji bučela, zablodivša nad vodo; časih so se vzvale s perunike divje race, domače race pa so vodile svoje mlade na vódno gladíno. Kraljevstva in ljudovlade ptičje so odgrinjale očesu mojemu zaslonu svojega vsakdanjega življenja, ali jaz se nisem zmenil za nič. Sanjavost moja še ni bila prešla. Dan je bil soparen: čutil sem neznosne bolečine v glavi, radi tega sem se nagnil s čolna, zajemal s prgiščem vodo in jo srkal v sesušena usta. To mi je nekoliko povrnilo moči. Prijemši veslo sem veslal med trstjem domóv, ker je bilo že pozno in ker so gotovo povpraševali po meni.

Medpotoma sem izkušal umiriti se. »Ako sta si Selim in Hanija priznala, da se ljubita, tem bolje, da se je zgodilo,« mislil sem si. »Vsaj so se končali prekleti dnevi negotovosti. Nesreča je snela korélek in stóji pred máno z odkritim obrazom. Poznam jo in moram se boriti z njo. Ta beseda, ta misel vplivala je sedaj náme z nekim boleznim čarom. Gotovosti še nisem imel in ukrenil sem, da bom oprezno izprašal Evunijo, vsaj toliko, kolikor je možno.«

Prišel sem domóv na obed. Selima hladno pozdravim in sédem molčé k mizi. Oča me pogleda in reče:

»Kaj ti je, ali si bolan?«

»Ne, zdrav sem, le utrujen. Vstal sem ob treh zjutraj.«

»Čemu?«

»Z Wachom sva šla na volkove. Obstrénil sem volka. Pozneje sem légel in sedaj me nekoliko glava boli.«

»Poglej se vender v ogledalo, kakšen si.«

Hanija je za čas prestala jesti in me pozorno motrila.

»Morda je včerajšnji pohod v Ustrzycah tako vplival na Vas, gospod Henrik?« reče napósled.

Pogledal sem ji v oči in jo ostró vprašal:

»Kako to razumevaš?«

Hanija se zmede in začne nekaj neskladnega motati. Selim ji priskoči na pomoč.

»No, to je zelo naravno. Kdor ljubi, slab je videti.«

Začel sem pogledavati sedaj Hanijo, sedaj Selima in sem odgovoril zlagoma, zmagáлно, poudarjaje vsak zlog:

»Ne vidim, da sta slaba: ni ti, ni Hanija!«

Rdečica šine obema na lice. Nastopijo trenutki silno mučnega molčanja. Jaz sam nisem védel, ali morda nisem segel predaleč; sreča, da oča ni vsega slišal, kar se je govorilo, duhovnik Ludovik pa je to zmatral kakor zabavljanje mladih ljudi.

»A to je ósa z želom!« vsklikne, ponjuhavši tobaka. »Dobro vaju je dal. Vidita, čemu ga dražita?«

Moj Bog, kako me je malo tešila ta moja zmaga in kako rad bi se ji bil odrekel, da mi je Selim neškodljiv!

Po obedu, gredé po salonu, ozrem se v zrcalo. Bil sem kakor mrlič. Pod očmi mi je posinjelo, lica upala. Zdelo se mi je, da sem se zeló izpremenil; pa sedaj mi je bilo že vse jednako.

Šel sem Evunije iskat. Obe sestrici, ki sta prej obedovali kakor mi, bili sta na vrtu, kjer je bila narejena gimnastika za otroke. Evunija je sedéla nebrižno na lesenem stolci, obešenem na štirih vrveh na prečniku gugalnice. Sedéč je govorila sama s seboj, potrešajoč sedaj pa sedaj s pletenicami zlate svoje glavice in mahajoč z nožicama. Uzrši me se mi nasmehne in iztegne drobne ročice. Primem jo za roko in grem v ozadje drevoréda.

Tam sedem na klop, posadim Evunijo pred sé in vprašam:

»Evunija, kaj si danes delala ves dan?«

»Šla sem na spacel z mozem in s Hanijo!« odgovori, hvaleč se, dekletce.

Selima je nazivala Evunija »svojega možá.«

»Ali si bila pridna?«

»Pridna.«

»Ha, pridni otroci vedno poslušajo, kaj stari govoré in gledajo, da se čemu naučé. Ali si si zapomnila, kaj je Selim govoril s Hanijo?«

»Pozabila sem.«

»Ej, morebiti se pa vender še kaj spominjaš?«

»Pozabila sem.«

»Nič nisi pridna! Précej se spomni, če ne, te pa ne bom rad imel.«

Deklica si je začela s prstičem méti okó in z drugim, nasolzenem, pogledovala me je izpod čela in nahmurivši se, kakor na jok, s podkvico na ustih, odgovorila je že s tresočim glasom, ker so jo silile solze:

»Pozabila sem.«

Kaj mi je mogla sirotica povedati? Zdel sem se res sam sebi neumen in takoj sem se zasramoval, da z dvolikim jezikom govorim s tem nedolžnim angeljcem: da jo kaj drugega vprašujem in kaj drugega zvedeti želim. Razven tega je bila Evunija milka vsega dóma in moja, zato je nisem hotel dlje mučiti. Poljubim jo torej na ustni, pobóžam in izpustim. Deklicé je teklo naravnost na gugalnico, jaz pa sem obsedél tako moder, kakor prej, le z uverílo v duši, da sta si Selim in Hanija ljubezen že priznala.

Na večer istega dné mi reče Selim:

»Ne pridem teden dni: odidem.«

»Kam?« vprašam ga ravnodušno.

»Oča pravi, da moram pohoditi strijca v Šumni: tam moram ostati teden dni.«

Pogledam Hanijo. Ta vest ne napravi nikakovega vtiska na njenem lici. Videlo se je, da je Selim že prej ž njo govoril o tem.

Ona se celó nasmehne in vzdignivši oči nekako od strani, pogleda Selima nekoliko lokavo, nekoliko preširno, na to pa reče:

»Greste li zeló radi tja?«

»Kakor sivka na verigo!« odgovori naglo; a spomni se še za časa in videč, da gospá d' Yves, ki ni trpela ni najmanjše trivijalnosti, kaže nejevoljo, dodá:

»Oprostite izraz. Jaz strijca ljubim, ali védite, gospá ... meni je tu ... blizu ... Vas, gospá d' Yves, lepše!«

In govoreč pošlje romantičen pogled gospé d' Yves, kar je vse spravilo v smeh, niti gospé d' Yves ne izvzemši, ki je bila Selimu osobito naklonjena, dasi je bila malone razžaljena. Prijela ga je na lahko za uho in rekla z dobrosrčnim smehom:

»Mladi človeček, lahko bi bila mati tvoja!«

Selim ji poljubi roko in poravnano je bilo, jaz pa sem si mislil: »Kaka razlika med menoj in Selimom! Ako bi bila Hanija méni tako naklonjena, jaz bi le sanjaril in gledal v nebó. Kaj bi mi bilo do šale, ali on se smeje, šali in je vesel, kakor bi se nič ne bilo dogodilo.«

Kadar mu je bila sreča najmilejša, bil je vselej vesel.

Pri odhodu samem reče mi:

»Veš, nekaj ti povem: pojdi z menoj!«

»Ne grem. To mi niti na misel ne prihaja.«

Ta hladni glas odgovora Selima nekoliko zadene.

»Nekako čuden si sedaj,« reče. »Od nekega časa te ne poznam, pa ...«

»Dovrši.«

»Zaljubljenecem se vse odpušča.«

»Izvzemši, ako nam zastájajo pot!« odgovorim važno.

Selim me je pogledal s bodéčim pogledom, kakor blisek, da mi je segel do dná duše.

»Kaj govoriš to?«

»Pravim ti, da ne grem, in potem, da se vse ne odpušča.«

Da niso pri tem razgovoru ne bili navzočni vsi, gotovo bi mi bil Selim takoj razložil vso stvar. Jaz pa nisem hotel jasno govoriti, ker nisem imel zanesljivejših dokazov. Sicer sem pa videl, da so poslednje moje besede vznemirile Selima in prestrašile Hanijo. Pomudil se je še nekoliko in odhod odlašal z malo važnimi izgovori. Dobivši priliko, reče mi stihá:

»Zajaši in spremi me; nekaj ti bom povedal.«

»Drugikrat,« odgovorim glasno. »Danes se čutim nekako slabega.«

(Dalje prihodnjič.)

Njekoľko dumi za bl'garskata literatura.

Ot Kitančeva.

(Prenesel bolgarski izvornik v latinico i prevel na slovenski: A. Bezenšek.)

(Dalje.)

Kato naj plodovit téhen pisatelj se spomenuva pop Jeremija, za kogoto misljat da je sam pop Bogomil, osnovatelj t' na eres'ta. Tova se vižda osobenno po indeksitě u raznitě narodí, gděto figurira negovoto ime, kao avtor na mnogo l'žlivi knigi. A ot protivnicitě na Bogomilitě naj znamenit je Prezvit Kozma, kojto je pisal ošte v vremeto na car Simeona. Ot nego ni saž ostanali slova i poučenja »na bezbožnija Bogumili i prokljatija babuni.« Toj zaštištava pravoslavieto, no v negovata krasnorěčiva zaštita ima jedno nješto lošo, če toj je tvrdě strasten i postojanno pri raznitě dokazatelstva rugal; taka na pr., kao prikazva za osnovatelja na sektata, kazva: »vosta ierej njěkij imenom pop Bogumil, po istině že Bogu ne mil« i pr. Za sažnost'ta na učenioto na bl'garskitě Bogumili učeniťe čelověci naj mnogo čerpat ot negovitě polemikiški s'činenja.

Literaturata na Bogomilitě, do kolkoto tja je izvjestna, v literaturno otnošenje stoji pogorě ot pravo-slavnata. Jazik't je po prost i jestestvenen, razkaz't v'rvi leko bez vsěko preuveličenje i iskustvenno ukrašenje; a glavnoto je tova, če v tēh se privnasja v dosta goljema doza poetičeskij element i plastičnost — nješto, kojeto v naprežnata bl'garska literatura lipsvaše i po poslě v pravoslavna literatura nēma. Osvěn tova trěbva kao dostojnstvo na tazi literatura, da se spomene i tuj, če

Kot najplodnejši njihov pisatelj se spominja pop Jeremija, o kojem se misli, da je sam pop Bogomil, osnoveatelj herezije. To se vidi posebnó iz indeksov pri raznih národih, kjer se nahaja njegovo ime kao avtor mnogih ležnjivih knjig. Od protivnikov Bogomilov je najvažnejši duhovnik (prezbiter) Kozma, koji je pisal še ob času carja Simeona. Od njega so nam ostali govori in nauki za »bezbožnija Bogumili i prokljatija babuni«. On brani pravoslavje, nego v njegovu zgovorni obrani je ta slaba stran, da je on jako strasten in zmerom grdí pri raznih dokazih; tako n. pr. ko pripoveduje ob osnovnikih sekte, velí: »vosta ierej njěkij imenom pop Bogumil, po istině že Bogu ne mil« itd. O bitnosti učenja bolgarskih Bogomilov dobivajo učenjaki največ snoví iz njegovih polemikišnih spisov.

Književnost Bogomilov, v kolikor je poznana, zavzema odličnejše mesto v književnem oziru od pravoslavnega. Jezik je priprostejši in naraven, pripovedovanje teče lahko brez vsakega pretiranja in umetniškega okrašenja; a glavno je to, da se pojavlja v njih v dosti velikem razmerji poetičen element in plastičnost, česar v poprejšnji bolgarski književnosti pomanjkuje, pa ga tudi pozneje v pravoslavni književnosti ni. Razven tega moramo napomniti kao dostojnstvo te književnosti tudi to, da je bilo národno, a pravoslavna književnost s svojim napuh-

tja je bila narodna, a pravoslavna, s svoj't nadut ton, s svojitě vizantijski krasnorěčija, ostanala je čužda za b'lgarskij narod, ne je dosegla do s'rdceto mu. Tazi je pričinata, gđeto i do dnes ošte se pazjat v živitě přėdanija na narod't raskazi ot bogomilskitě basni i pověsti i gđeto tēhnoto učenje sobstvenno i do dnes vladěc bezs'znatelnost v massata na b'lgarskij narod, na kogoto religioznitě legendi są ili jazičeski, ili pak kristijansko-bogomilski. Spomen od bogomilskitě přėdanija naj mnogo se je zapazil v Makedonija. I do dnes ošte bogomilskitě molitvi i zaklinanja dējstvovat v narodu na vsěkādě. Tova je slėdstvil ot tēhnata literaturna dējatelnost. Daže tak'v ožestočen protivnik, kak'vto je prezviter Kozma, prinuden je da priznae, če počti vsėki tēhen priv'rženec je znael da čete i piše, i če ogromno količestvo ot tēh sami propovėdvali i t'lkuvali evangelieto.

Ne je tuka mjestoto da se izlaga učenjeto na Bogomilitě i negovitě dobri ili loši strani; stiga samo da kažem, če to je nap'nilo život't na b'lgarskij't narod do negovoto pokorjavanje pod Turcitě. Osobenno pak je vladělo přėz X. i XI. viekove. Za tova onija literaturni napravlenija i načini za pisanje, koito se izrabotiha v kraj't na X. viek, vladějat v b'lgarskata literatura přėz čelij't je star period.

Daže i predmetitě są bili sąštितě tē raspravjali vse za rabolitě na vėrata, a samo Bogomilitě se vpuštali v kritika na togavašnjit' socialen řėd v B'lgarija. Po istorijata i zakonovėdenjeto přėz vsickoto tova vreme na d'ržaven život trėbva da są imali B'lgaritě dosta obširna literatura, zaštoto čėsto se spomenuva v drugitě pamjetnici za tēzi klonove ot srednovjekovnata literatura. Važni są bili postanovljenijata na pomjestnitě i obšti c'rkovni s'bori, koito są se otkrivali v prisatstvieto na carja i patrijarha, v koito je prisatstvovalo i gordoto boljerstvo; no za žalost tē ne są se vpazili. Ima jedin pamjetnik samo »Sinodik carja Borisa« ot XIII. viek, v kojto se s'drža njěšto kato protokol za jedin s'bor d'ržan protiv Bogomilitě. A ot drugi istoričeski s'činenija ima samo malki otkasleci.

Osobenno se je prihvanala i se je prod'lžavala v B'lgarija onaja forma, kojato vladějaše sobstvenno po čėla Evropa v onova vreme i kojato naj dobrě udovletvorjavanje ljubopitnata fantazija na blagočestivitě hristijani — žitijata i legenditě.

Takiva proizvedenija trėbva da je imalo ogromno količestvo, zaštoto pri vsickitě istreblenija ot tēh są se spazili do dnes naj mnogo. Sąšto taj čėsto se srěštat mnogo i dosta hubavo s'taveni slova i poučenija i »pohvalni slova«, to jo panegirici, bilo na svėtci, bilo na carjetě.

No i v tova otnošenje je zabelěženo, če b'lgarskitě pisateli są se starjali da opišat žitijata i da v'zveličat s svojitě panegirici preimuštvenno svojitě nacionalni svėtci.

Zabelěžitelnost je, če v starata b'lgarska literatura ne se srěštat stihove napisani. I Vizantijscitě, koito są služili za obrazec na b'lgarskitě pisateli, ako i řėdko no vse se srěštat dosta podobni s'činenija. Če i B'lgaritě są se opitvali v tozi klon ot literaturata, pokazva jedna molitva, kojato je namėrena v posledno vreme i kojato je jedinstvennij't pamjetnik na stihotvorna forma v sta-

njenim izrazom, s svojo bizantijsko zgovornostjo, ostala je tuja bolgarskemu národu, ni mu segla v srce. To je vzrok, da se hrané še danes v živih poročilih národa pripovedke o bogomilskih basnih in povestih ter da obstoje njih nauki brez soznanja v množici bolgarskega národa, čegar religiozno legende so jezične, ali pa krščansko-bogomilske. Spomin na bogomilske tradicije se je najbolj ohranil v Makedoniji. Še do danes se rabé bogomilske molitve in prisege povsod med národom. To je posledica njihovega književnega delovanja. Celó tako strašen protivnik, kakor je duhovnik Kozma, mora priznati, da je znal skoro vsak njihov privrženec čitati in pisati ter da je ogromen broj od njih sam propovedoval in tolmačil evangelj.

Ne je tukaj prostora za razlaganje naukov bogomilskih in njihovih dobrih ali slabih strani; dosti je, ako rečemo, da so si polnili život bolgarskega národa do njegovega podjarmljenja pod Turke. A posebno so se širili v X. in XI. veku. Za to se rabé oni slovstveni pravci in načini pisanja, koji so se zdelali ob konci X. veka, v bolgarski književnosti v vsi nje stari dōbi.

Tudi sami predmeti so bili isti; vse so govorili o verskih rečeh, in samó Bogumili so si dovolili kritikovati tedanji socialen red v Bolgariji. V zgodovini in v zakonovedstvu morali so imeti Bolgari za vsega tega časa državnega življenja dosti obširno književnost, kajti čėsto se navajajo v drugih spomenikih ti odseki srednovjekovne književnosti. Važni so bili zaključki mestnih in obćih cerkovnih zborov, koji so se odpirali v navzočnosti carja in patrijarha, kojih se je udeleževalo tudi ponosno boljarstvo, a žal da se ti niso ohranili. Samó jeden spomenik imamo: »Sinodik carja Borisa« iz XIII. veka, v kojem je zadržano nekaj podobnega zapisniku zbora držanega proti Bogumilom. A od drugih zgodovinskih spisov imamo samó malke odlomke.

Osobenno se je prihvaljala in se je prod'lžavala v Bolgariji óna forma, koja je bila razširjena po vsi Evropi v ónih časih, in koja je najbolj ugájala radovedni fantaziji pobožnih kristijanov — življenja svetnikov in legende. Takih proizvodov je moralo biti v ogromnem številu, kajti pri vseh uničevanjih se nam je ohranilo takih do danes največ. Isto tako nahajamo čėsto mnogo in dosti lepo sestavljenih govorov, naukov in »pohvalnih slov«, t. j. panegirikov, bilo svetnikom, bilo carjem.

No tudi v tem oziru je važno to, da so se trudili bolgarski pisatelji opisovati življenja posebno svojih národnih svetnikov ter jih slaviti v svojih panegirikih.

Zabeležiti gre, da v stari bolgarski književnosti ni najti stihov napisanih. Pri Bizantijskih, koji so služili za primer bolgarskim pisateljem, nahaja se, akotudi řėdko, ipak dosti podobnih spisov. Da so se tudi Bolgari poskušali v tem pravcu književnem, dokazuje jedna molitev, koja se je našla v poslednjem času in koja je jedini spomenik stihotvorne oblike v stari dōbi bolgar-

rij't period na b'lgarskata literatura. Stihovetě są s'sta-
veni v t'ži molitva po azbučen řěd:

»Az slovom sim molju sja Bogu,
Bože vseja tvari sozdatelju,
Vidimih že i nevidimih.« i pr.

Taka se je razvivala b'lgarskata literatura, no slěd
pobjedata na pravitelstvennata partija v XI. viek i slědi
goljenitě razmirici, koito se bjeha prostrěli po b'lgarskata
zemja i literaturata, kakto i samoto gospodarstvo uda-
riha na otpadanje. Taka štoto literaturata se krěpeše s
spomen i přěpisvanje na staroto. Samo v načaloto na
zločestij za B'lgarija XIV. viek pojavi se reformator i
učitel, kojto vnese nov život v literaturata i kojto pak
vzdigna b'lgarskata literatura na stepen — p'rvěnstvu-
jušta meždu slavjanskitě narodi. Toj bješe znamenitij po-
slědnij patriarh Trnovskij Jeftimij, kojto ima zločestinata
da doživěje i vidi padanjeto na svojeto otečestvo.

Toj bil učen čelověk sporěd togavašnoto vreme i
kato svěsen kaluger, zanimaval se s literaturata. Toj vi-
děl, če p'at't, kojto zahvanala literaturata v negovo
vreme, ne bil dob'r, i za tova se zahvanal za t'žkata
rabota da popravi naj naprěd jazik't na bogoslužebnitě
knigi pone. I naistina, izminali se večě čěli 5¹/₂ vieka
ot kr'stenjeto, i narodnij't jazik pri svoeto ponat'šno raz-
vitije se otdalečil ot starij't zapisan v knigitě, do tolkova,
štoto přěpisvačitě na svjaštěnnitě knigi, kato ne razbirali
njekoi dumi, pravili grubi pogrěški i po t'ži přičina izli-
zala goljema bezsmislica. Jeftimij pri preobrazovanjeto si
ne štěl da izbere govornij't jazik, zaštoto togava ně-
malo priměr nikadě za tova i zaštoto starij't jazik bil
večě osvjatěn, ta ako bi da go zamjenil pri bogoslu-
ženjeto, podignala bi se strašna opozicija, javili bi se
eresi, a v tova vreme B'lgarija i taj bila razdirana ot
těh. Za tova Jeftimij rěšil da přěčisti jazik't ot bezmislici
i novov'vedenija i da dade tv'rđi pravila za naprěd, kak
da se řakovodjat pisatelitě, za da ne pravjat pogrěški.

(Dalje přihodajitě.)

ske književnosti. Stihy so sestavljeni v tej molitvi po abe-
cednem (azbučnem) ředu:

»Az slovom sim molju sja Bogu,
Bože vseja tvari sozdatelju,
Vidimih že i nevidimih.« itd.

(jaz se molim s tem slovom Bogu, Bog stvarnik
vseh stvari, vidnih in nevidnih itd.)

Tako se je razvivala bolgarska književnost; a po
zmagi vladine stranke v XI. veku in po velikih nemirih,
koji so bili nastali v bolgarski deželi, začela je književnost
kakor tudi samo vladarstvo padati. Tako se je književnost
krepčala samó s spominom in s prepisavanjem starega.
V početku huđega XIV. veka za Bolgare se je pojavil
reformator in učitelj, koji je prinesel novo življenje v
književnost in koji je pak povzdignil bolgarsko književ-
nost na stopinjo, ki mu daje prvenstvo med slovanskimi
národi. To je bil znameniti zadnji Trnovski patrijarh
Jevtimij, koji je imel nesrečo učakati in videti padanje
svoje domovine.

On je bil učen človek za tedanje čase, in kot osve-
šten menih pečal se je s književnostjo. Videl je, da pot,
po katerem vrví književnost v njegovih časih, ni dober,
in zato se je lotil težkega dela, popraviti najprej vsaj
jezik bogoslužnih knjig. In res, minulo je že celih pet
in pol vekov od pokristjanjenja, in národni jezik bil se
je toliko odložil od starega, zapisanega v knjigah, da
so delali prepisovatelji duhovskih knjig velike pogrě-
ške, ker niso razumevali nekaterih besedí, in zarad
tega je nastal časih včelik nezmisel. Jevtimij pri svojem
preobrazovanji ni hotel izbrati jezika, kakor se govori,
ker tedaj ni bilo nikjer temu primera, in ker je bil stari
jezik že posvečen, ter ako bi ga izpremenil pri bogoslužji,
nastala bi strašna opozicija, javile bi se herezije, a v
tem času je bila Bolgarija tako razkosana po njih. Zato
se je namenil Jevtimij očistiti jezik nezmislic in novo-
tarij ter dati stalnih pravil za bodočnost, kako se trebajo
ravnati pisatelji, da ne bodo delali pogrěšek.

Na brěgu.

Davno, oj, že tu na brěgu
Sinjega morja stojm
In v daljino valovito
Z ókom rosnatim strmím!

Ladja je od tod odplula,
— Davno je od tega že —
Ž njo so pluli upi moji,
Kdaj se vrnejo, kdo vé?

Oj, saj vé, da jih nevíhta,
Da razbil jih je vihár,
Da vrnili se ne bodo
Meni več niktár, niktár!

Milko Gabrovič.

Oltar sv. Cirila in Metoda v Ahenu.

Spisal dr. Milkovič.

IV.

Mesti Ljubljana in Kranj sta mnogobrojno v Ahen romajočim Slovencem na svoje troške ustanovili oltar v Marijini cerkvi ahenski; pri njem naj bi bil nameščen duhovnik, véšč slovenskemu

jeziku. Zgodovino te ustanove nam poročajo dokumenti, nahajajoči se v mestnem arhivu ljubljanskem. Sevéda si ne moremo poleg teh naslikati podpolne podobe zgodovine te ustanove, kajti prvič ti dokumenti niso izvir-

Franovo nabrežje v Ljubljani.

Škofja Loka.

niki, temveč prepisi poznejše dôle; med njimi so tudi prepisi dokumentov, kateri si, kakor se zdí, niso pridobili pravne moči; moramo biti torej jako oprézni, katerim dokumentom je smeti pripisovati zgodovinsko

važnost; — drugič zato, ker mnogo nedostaje. Že Valvasor ¹⁾ nam v vélikem svojem delu pripoveduje nekaj o tem, toda nepodpolno in napačno. Po misli moji so

¹⁾ Valvasor »Die Ehre des Herzogthums Krain« 1689. III., p. 712.

bili Valvasorju še izvirniki in istodobni prepisi na razpolaganje; toda, kakor so učenjaki óne dóbe sploh imeli navado, napravljati si svoje knjižnice in zbirke listín ter jih s seboj voziti, tako je bilo najbrž tudi pri Valvasorji; da se je pa s tem prevázanjem marsikaj za vselej izgubilo, umeje se samó po sebi. Le nekoliko izvirnikov je še ohranjenih med temi dokumenti; kakor daleč se zajo ti in kar nam pripovedujejo drugi viri, hočemo porabiti za zgodovino tega oltarja.

Kaj je dalo prvi povód temu, da so ustanovili ta beneficij, ne vemo. Menijo ¹⁾, da je prvo priliko k ustanovi dala francoska kuga, ki je 1495. l. prav hudo razsajala po Avstrijskem; toda naši dokumenti nam tega ne potrjajo, kar bomo uvideli takoj.

Ljubljanski in kranjski meščanji z drugimi krščani »sclavonischer Nation« ²⁾ vred, prosili so stolni kapitelj Marijine cerkve ahenske, da jim dovóli postaviti na svoje troške v Marijini cerkvi oltar in namesté pri njem duhovnika, véščega slovenskemu jeziku.

Stolni kapitelj v to privoli, toda z uvétom, da še prej preskrbé duhovniku vse potrebno za življenje; ko se je to zgodilo, bil je duhovnik, po imeni Kristijan Elchenrodt, ki sta ga nasvetovali omenjeni mesti, takoj vsprejet ter po neki listini ahenskega stolnega kapiteljna z l. 1495. dné 26. junija (v petek) potrjen v službi; omenjeni mesti imejti tudi v bodoče pravico, oddajati službo. To je listina, katero Valvasor in drugi za njim zmatrajo ustanovno listino, toda zeló dvojiti je nam, da po pravici; kajti vidimo, da so morale pred to listino biti še druge, med njimi tudi pristna ustanovna listina obeh kranjskih mest, katero je imel šele potrditi omenjeni dokument (dné 26. junija 1495. l.) stolnega kapiteljna. Neka druga listina, ki jo imamo tu, nam razven dohodkov tega oltarja, ki jih je zapisaval prvi duhovnik Kristijan Elchenrodt, celó izvešča, da je bilo že l. 1490. vloženih »deset florinov« za ustanovo tega oltarja. Razvidno je torej, seveda, ako kopije niso napačne, da se ustanova tega oltarja ne more nikakor spravljati v zvezo s kugo l. 1495. ter da se óna listina (dné 26. junija 1495. l.) najbrž ne sme zmatrati ustanovno listino. V dodatku objavljamo to listino z drugimi pismi vred, ker so za zgodovino Kranjske vender zanimive, in ker do sedaj še niso nikjer podpolno natisnena.

Ustanova se je porodila v neugodni dóbi. Takoj v začetku 16. stoletja so nastali viharni časi reformacije. Protestantizem še je kàj hitro širil po Kranjski ter si pridobival najmočnejše rodovine; kar je pa še posebno važno za nas: poluteranili sta se tudi mesti Ljubljana

¹⁾ A. Luschin n. o. m. str. 441.

²⁾ Večkrat se kdo spótká nad besedo »sclavonisch«; toda takrat pač nikdo ni mislil pri tej besedi na sužnost; marveč so vrivali v latinščini c med s in l le radi blagolásja.

in Kranj. Jasnó je tedaj, zakaj v naših listinah o tem oltarji do l. 1603. nimamo nobene vesti. Ne vemo niti, kako dolgo je prvi duhovnik živel, niti ne, kdo mu je bil naslednik. Iz te zadrege nas reši Valvasor, imenujé nam še te-le tri:

2. Kristofa Schönberga 1527. l.

3. Lamberta Rechlingerja 1537. l.

4. Lamberta Peitlingerja 1584. l.

Da pa nam ni smeti zmatrati Valvasorjevih poročil za resnico, prepričamo se o priliki.

Šele z l. 1603. smo na trdnejših tleh, ker nam stvar razjasnjujejo dokumenti. Mestni svét ljubljanski piše stolnemu kapiteljnu ahenskemu, da se je po smrti zadnjega kapelana Lamberta Putlingerja zanemarił beneficij oltarja, ki se imenuje slovenski oltar (»den man den windischen Altar nennt«) zaradi tega, »ker so bili naši predniki, žal, udani luteranizmu« (»dass unsere nechsten Vorfahren leider dem Lutheranismus zugethan gwest«) ter da ga hočejo obnoviti zopet oni in Kranjci (»die von Krainburg«), nasvetujoč Petra Vivarija (Wiwarius) (beneficijata, duhovnika pri tem oltarji). Dné 10. februvarija 1603. l.¹⁾ izdali sta kranjski mesti predstavno listino za Petra Vivarija, kanonika ahenskega. Poudarja se pa v nji, da »Wiwarius« ni večš slovenskemu jeziku, ali da (mesti) nimata nobenega takega.

Le malo časa je bil Peter Vivarij beneficijat. Njegov naslednik Janez Schorn je umrl 1613. l. in beneficij se je moral zopet oddajati.

Neki Herman Kinchius ali Kingius (imenoval se je tudi Hensberger), duhovnik pri sv. Petru v Ahenu, prosil je za beneficij, ki se tu prvič imenuje »beneficium ss. Cyryli et Methodii«. On in njegov

brat Janez, knjigar in tiskar v Kolinu, prosila sta opata reinskega samostana na Štirskem, da govóri zánj pri mestnem svetu ljubljanskem in kranjskem. Toda ne le opat, ampak tudi kranjski škof Tomaž Chrön se je potezal zánj pri Ljubljancih in Kranjcih dné 25. avgusta 1613. l. in dné 26. februvarija 1614. l.; takisto so se jezuitje potezali zánj. Rektor jezuitskega kolegija v Ljubljani je pisal škofu (dné 22. avgusta 1613. l.): »Resnično se čudim in jako sem vesel, da je bil naš národ nekđaj tako pobožen in darežljiv, da je kazal pobožnost in darežljivost tudi izven dežele svoje.«

Vender podelitev beneficija je zastala, ker se je vnel prepír med Ljubljanci in Kranjci. Nasvetoval je namreč duhovnika mestni svét ljubljanski sám brez kranjskega. To je Kranjce hudó pogrélo; kajti imeli so pravico nasvetovati duhovnika skupno z Ljubljanci. Pritožili so se vladiki. Napósled sta nasvetovali dné 18. aprila l. 1614. obé mesti Hermana Kinhija (Kinchius). Še imamo med temi pismi óno zanimivo listino, katero je izdal najprej mestni svét ljubljanski sám, katero pa

¹⁾ Valvasor pravi, da l. 1604.

Kranj.

je moral na pritožbo Kranjcev ovréči in postaviti v tekst tudi »Krainburg«.

Herman »Kinchius« dolgo ni živel. Mestni župan ahenski je poročil opatu Matiji v Rein, da je Herman »Kinchius« umrl dné 16. oktobra l. 1621. Zopet je bil torej oltar brez duhovnika, in zopet se je pričela zanimiva igra s prošnjami za službo, ki ni bila le zeló dobra, ampak tudi znamenita. Prosilec je bil neki Janez Stork, (ali po drugih pismih Janez Strorkhen,) kapelan in nad-duhoven ahenski. Ohranilo se je pismo opata Matije reinskkega, katero je pisal v Nemškem Gradci dné 20. novembra l. 1621. županu in mestnemu svétu ljubljanskemu in v katerem poslednjemu priporoča Janeza Strorkhena pripravnega za to mesto. Najbrž se je to zgodilo po napirani ahenskega župana, naznanivšega opatu smrt zadnjega kapelana. Mogočen nasprotnik (protikandidat) temu pa je bil Janez Kerch, vikarij župne cerkve »naše ljube Gospé« v Ahenu. Potezal se je za tega sám cesar Ferdinand II. Cesarjevo pismo s svojeróčnim podpisom se je ohranilo ter ima datum: »Na Dunaji l. 1621. dné 7. decembra.« V njem izraža cesar željo, naj bi mestni svét priporočil vikarja Janeza Kercha za beneficij ss. Cirila in Metodija v Ahenu. Toda cesarjevo pismo je prepozno dospelo v Ljubljano; kajti že dné 30. novembra 1621. l. podelili so Ljubljanci beneficij Janezu Storku in kakor pravi neka opazka v teh listínah, »ist solche Praesentation am 7. Jan. 1622 im Rath verfasst und der Priester bestellt, auch der Brief auf Pergament geschrieben und mit dem grossen gemeine-Stattinsigl bekräftigt worden.«

Toda že l. 1625. umrl je kapelan Stork. Zopet se je potézal cesar Ferdinand pri Ljubljancih za nekega Matijo Schorna; cesar je hotel, da temu podelé beneficij pri »altare Slavorum«, kakor pravi v pismu. Spominja se v tem pismu tudi pokojnega Janeza Storka¹⁾. Schornu so najbrž obétali beneficij, sicer pa ne vemo prav ničesar o njem, niti tega ne, je li v resnici dobil obétano mu mesto ali ne; kajti, ko so l. 1642. znova oddajali beneficij, imenoval je ahenski kapitelj Storka poslednjega kapelana; najčudneje pa je, da imamo med listínami svojimi, ki so le koncepti, oziroma prepisi predstavni listín obeh mest, jedno sámo listíno na pergamentu, namreč predstavno listíno za Matijo Schorna de datto 1625. dné 18. avgústa. Ostala je v mestnem arhivu ljubljanskem; beneficijat je najbrž ni prejel. Kaj je bilo tega vzrok, njegova smrt ali drugo razmerje, ne vémo; čudno je pa, da se tudi drugemu kandidatu in ljubljencu cesarja Ferdinanda ni po sreči izšlo pri Ljubljancih. Beneficij je bil zopet precéj dolgo izprazen, in sicer zaradi tridesetletne vojske. Šele dné 9. aprila 1642. l. sta pisala dekan in stolni kapitelj ahenski mestnemu svétu ljubljanskemu, češ, da sta Janezu Sancinu, duhovniku ahenske škofije, podelila beneficij ss. Cirila in Metodija, ki je bil po smrti Janeza Storka izprazen in ker zánj nista nikogar nasvetovali mesti Ljubljana in Kranj. Ljubljanci, naznanivši to Kranjcem, potrdé Janeza Sancina.

¹⁾ Valvasor nas pušča tu na cedilu ter nam poroča nezanesljive vesti, na kar smo opozorili že prej. Po njegovem pride 1621. leta Janez Kerchius in potem Janez Storkius, ne vé pa kaj začeti z Matijo Schornom, tako da te listine resnično niso jasne.

Ta je opravljal duhovniško službo pri slovanskem oltarji skoro petnajst let. Umrl je dné 3. novembra 1656. l. Za službo je kandidoval zdaj Viljem Mann, za katerega se je zopet potezal cesarsk uradnik, dvórski odpravni regulator doktor Herman pl. Berlinghoff, toda brezvspešno, kakor svoje dni cesar Ferdinand; kajti Ljubljanci niti odgovorili niso Hermanu pl. Berlinghoffu, tako da je ahenski stolni kapitelj »iure devoluto« podelil beneficij nekemu Andreju Bleesu. Ko je poslednji dné 22. aprila l. 1657. umrl in ko je zopet Herman pl. Berlinghoff nadlegoval mestni svét ljubljanski, da nasvétuj Viljema Manna, dali so se Ljubljanci in Kranjci pregovoriti, priporočivši dné 16. septembra 1658. l. Viljema Manna, ki je že drugič prosil za beneficij pri »dunajskem oltarji«.

Radi bi zvedeli kaj o delavnosti teh duhovnikov; toda naše listíne se odlikujejo po takšni oficijalni suhoparnosti, da nam poročajo sámó o podelitvi beneficija in o smrti kapelanov; le tu in tam toži v svoji prošnji ta ali óni kandidat o revščini svoji; ali tudi to se je godilo bolj po sedanji obči šegi kakor iz resnice. Vender so časih takisto suhoparna poročila, številke in dati zanimivi, ako jih postavimo na svetlo, n. pr. delavnost in trudoljubivost kandidatov o takih prilikah.

Dné 8. marcija 1675. l. umrè Viljem Mann in takoj drugega dné pošlje Egidij Hermes, vikarij Marijine cerkve ahenske, Ljubljancem prošnjo, naj mu podelé beneficij. Taki ljudje imajo tudi zmerom srečo; že dné 5. aprila 1675. l. prejme predstavno pismo. Ta kapelan slovenskega oltarja je zadnji, ki ga pozná Valvasor; ž njim sklepa vrsto teh duhovnikov.

Naši dokumenti nas vodijo pa še dalje. Egidij Hermes umrè l. 1689. Kanonik Marijine cerkve ahenske, Konrad Henrik Bomershome, potéza se pri Ljubljancih za Kristijana Rekarja (Reker), toda beneficij so bili že (Ljubljanci) podelili Andreju Krivcu (Krivitz); zaradi tega izreče mestni kancelar Leonard Wobeth kanoniku svoje obžalovanje. Toda Andrej Krivec, najbrž rodom kranjski Slovenec, neče iti v Ahen, temveč se odpové službi. Beneficij dobí dné 16. decembra 1689. l. Herman Werner Delheur (tudi Kirchberit), ki umrè 1726. l. Ta kapelan ali rektor, kakor so ga imenovali, on je poslednji, o katerem nam poročajo naše listíne. Z letom 1726. sklepamo vrsto duhovnikov, nameščevanih pri našem oltarji.

So li pozneje še oddajali beneficij, ne vémo, kajti niso ohranjeni vsi dokumenti v mestnem arhivu ljubljanskem; vender je to neverojetno, kajti od drugod vémo, da so 1730. l. odpravili oltar in ustanovo združili z drugim oltarjem.

Vrsta rektorjev tega oltarja je torej ta-le:

Kristijan Elchenrode (Elchenrodt) Scherberch imenovan, iz vladikovine litiške (Lüttich) 1495. l.
 Krištof (Christophor? *) Schönberg 1527. l.
 Lambert Rechlinger 1537. l.
 Lambert Putlinger*) (Pertlinger? Peitlinger?) 1564. l. ali 1584. l.

*) Naši dokumenti imajo druga imena, kakor Quix in Valvasor; imeni poslednjih dveh sta pridéti v oklépcah; drugačni imeni imata pa zato, ker omenjana učenjaka nista uméla brati izvirnikov.

Peter Vivarius 1603. l. dné 10. februarija.

Janez Schorn, umrl 1613. l.

Herman Kinchius pl. Hensberg (ali iz Hensberga?) 1614. l. dné 18. aprila, umrl dné 16. oktobra 1621. l.

Janez Stork (Strorkhen) 1622. l. dné 7. januarija, umrl 1625. l.

(Matija Schorn 1625. l. dné 18. avgusta.)

Janez Sancinus 1642. l., umrl 1656. l. dné 3. novembra.

Andrej Blees, ki ga je imenoval kapitelj, umrl 1657. l. dné 22. aprila.

Viljem Mann 1658. l. dné 16. septembra, umrl 1675. l. dné 8. marcija.

Egidij Hermes 1675. l. dné 5. aprila, umrl 1689. l.

Andrej Krivec (Krivitz) se je odpovedal.

Herman Werner Delheur (Werner à Kirchbericht?) 1689. l. dné 16. decembra, umrl 1726. l.

Žal, da ne utegnem preiskavati daljne usode te ustanove; morebiti se ta ali óni slovenskih učenjakov potruđi dalje preiskavati, da pozvé, kako se je godilo, da sta naši slovenski mesti izgubili svoj vpliv pri podelitvi tega beneficija in da nam sploh podstavi podpolnejšo in lepšo sliko pred oči, kakor je bilo meni mogoče. Dasi se zgodovina oltarja našega završuje z l. 1730., vender ne velja isto tudi o rómanji k Renu. Še so bili pobožni ljudje, ki so rómali tja, dasi se je njihovo število krčilo vedno bolj. V prejšnjih stoletjih jih je bilo na stotisoče, v 18. stoletji se je pa skrčilo število na malo stótin; sicer pa, ne da bi rekel, ljudje so omrznili za vérske stvari, ampak avstrijska vlada, ki je v prejšnjih časih spešila rómanje, spoznala je, da čisto rómanje daje povód pohájkovanju in vsakovrstnim strastém. Rómanje 1769. l. bilo je poslednje v sedemletnem ciklu, kajti že 1772. l. bili so prepovedani obhodi v inozemstvo in 1773. l. poóstrili so to prepóved za toli, da tudi posamične osebe niso smele hoditi na božjo pot izven dežele. L. 1775. in 1776. l. ponovili so prepóved za vselej. Od tačas dalje je bilo le prav malo posamičnih drznih rómarijev, ki so navzlic prepóvedi si upali čez mejo; pripoveduje nam n. pr. o tem Davorin Trstenjak v »Slovenskem Glasniku« l. 1864.:

»Ljudstvo se zelo nerado loči od starih tradicij, držéč se trdno starega običaja; vendar se mora opustiti marsikatera stara navada; nazori se spreminjajo, torej se morajo njim primerno prevreči tudi zunanja dejanja; izvestno dandanes nikomur ne prihaja na misel, da bi rómali v Ahen, kajti svetišča svoja imamo doma.«

Pri kraji smo s pripovedovanjem svojim. Lep list iz zgodovine slovenskega národa smo razgrnili pred oči bralceve, list, ki bo dal slovenskemu národu večno čast, ne le radi tega, ker pričuje o njegovi pobožnosti, ampak tudi zato, ker je slovenski národ s tem pokazal, da se ne zapira svétu, da ni le vsprejemljiv, ampak tudi požrtvovalen za idejale — to pa je ob enem tudi poróstvo za boljšo bodočnost národa slovenskega.

Copia foundationis Altaris Sclavorum in alto monasterio Aquigrani in ecclesia b. Mariae semper Virginis.

In nomine domini Amen. Anno a nativitate eiusdem domini Millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto; in-

dictione decima tertia, die vero Veneris vicesima sexta mensis Junii pontificatus sanctissimi in Christo patris ac domini nostri domini Alexandri divina providentia papae sexti anno tertio. In mei notarii publici ac testium infrascriptorum ad hoc vocatorum specialiter et rogatorum praesentia personaliter constitutus honestus ac discretus vir dominus Christianus de Elchenrode presbyter Leodiensis diocesis principalis etiam principaliter pro se ipso vigore quarundam litterarum fundati novi, perpetui beneficii noviter in altari b. Mariae semper virginis sanctorumque Hieronymi, Augustini, Gregorii et Ambrosii doctorum et confessorum in monasterio alto insignis ecclesiae b. Mariae Aquensis eiusdem diocesis situato fundati, Sigillo ad causas eiusdem ecclesiae de rubea cera eiusdem in duplici cauda pergamenea impendente sigillaturum ac signo et nomine meis notarii publici infrascripti, quibus utor per et post creationem notariatus Apostolici subscriptarum et subscriptarum, quarum tenor de verbo ad verbum hic inferius annotatur et describitur, me Notarium publicum infrascriptum debita cum instantia requisivit. Quatenus ipsum dominum Christianum principalem in et ad praetactum beneficium novum perpetuum ac illius iuriumque et pertinentium omnium eiusdem realem, corporalem atque et actualem possessionem ponere velim et inducere. — Unde ego ipse Notarius publicus infra scriptus huiusmodi requisitioni ilico acquiescens, praenominatum dominum Christianum principalem in et ad huiusmodi novum perpetuum beneficium ac illius iuriumque et omnium pertinentium praedictorum corporalem, realem et actualem possessionem iuxta ac secundum vim formam et tenorem litterarum praetactarum posui atque etiam induxi calicem, librum, missale ac caetera ornamenta ad et super praetactum altare existentia, eidem domino Christiano principali in signum vere et realis possessionis beneficii praedicti tradendo et consignando adhibitis in his singulis solemnitatibus in et etiam de talibus fieri solitis et consuetis. De et super quibus praemissis omnibus et singulis idem dominus Christianus principalis sibi a me notario publico infra scripto unum vel plura publicum vel publica fieri petivit instrumentum si opus fuerit et instrumenta. —

Acta fuerunt haec et adcirca altare praescriptum sub anno domini, indictione, mense, die et pontificatu quibus supra; praesentibus ibidem honestis et discretis viris dominis Theodorico hospitibus de Helmont et Joanne de Schoenbach praefatae ecclesiae b. Mariae Aquensis capellanis, presbyteris memorate Leodiensis diocesis testibus ad praemissa vocatis specialiter et rogatis. Tenor namque litterarum de quibus praefertur, de verbo adverbium talis est:

Universis et singulis praesentes literas visuris et audituris decanus et capitulum b. Mariae Virginis ecclesiae Aquensis Leodiensis diocesis salutem in domino sempiternam. Infra scriptorum agnoscere veritatem fidelium votis per quae divini cultus augmentum intendi prospicitur per nos et exauditionis gratiam admissis, ea favoribus prosequimur oportunis. Sane pro parte spectabilium et sagatium virorum dominorum Burgimistrorum, Scabinorum, proconsulum, consulum et communitatis civitatis Laybach et oppidi Crainburg aliorumque Christi fidelium nationis Sclavonicae¹⁾ exhibita petitio continebat, quod ipsi zelo devotionis ducti, cupientes partem bonorum suorum temporalium in aeterna feliciter commutare, proposerunt nostro accedente consensu ac suffragante beneplacito fundare et dotare in altari dudum in honore et sub vocabulo gloriosissimae dei genitricis semper virginis Mariae patronae ipsius ecclesiae nostrae ac sanctorum²⁾ Hieronymi, Augustini, Gregorii et Ambrosii doctorum et confessorum in alto monasterio eiusdem ecclesiae nostrae dudum ipsorum materialiter expensis constructo et consecrato novum et perpetuum beneficium ecclesiasticum presbytero seculari idoneo ac vulgari ideomate ipsius nationis Sclavonicae erudito³⁾ vacationum illius temporis conferendum, fundare et illud annuo

¹⁾ Valvasor: Carnioliacae.

²⁾ Valvasor: »sanctorum«, naše listine: fautorum.

³⁾ Valvasor: tu završuje z »etc.« ter dostavlja samó datum.

et perpetuo haereditario censu florenorum decem renensium communis pagamenti urbis regalis Aquensis in praesentiarum quatuor et dimidium vel circiter florenos hungaricales valentium cum onere unius missae singulis hebdomadis in aliqua competenti feria per illius pro tempore rectorem in dicto altari celebrandae pro hac vice ad laudem et honorem dei omnipotentis et ipsorum fundatorum suorumque successorum animarum salutem et foelicitatem dotare et nilominus illud dante domino magnifice tam in dote quam divino cultu successu temporis augmentare — proviso¹⁾, quod rector beneficii huiusmodi pro tempore existens in dicta ecclesia nostra personaliter residere dictoque beneficio debite praeesse et confessionem praedictorum fundatorum ac ipsorum successorum et caeterorum predictae sclauonicae nationis Christi fidelium dictam ecclesiam nostram peregre semper visitantium benevole audire ipsisque eucharistiae et alia necessaria sacramenta tempore necessitatis ministrare tenebitur et erit astrictus; quoque honestus et discretus vir dominus Christianus de Elchenrode, presbyter dictae Leodiensis diocesis, rector pro hac prima vice eiusdem beneficii instituetur et per nos more in talibus consueto ad illud recipietur atque admittetur et investietur, et inantea nominatio ac praesentatio seu praesentandi ius rectorem ad praedictum beneficium idoneum, quoties illud vacare contigerit, praedictis dominis: burgimagistris, scabinis, proconsulibus, Consulibus civitatis et oppidi praedictarum ac illi vel illis quorum interest seu interesse poterit quomodolibet, in futurum perpetuo reservetur. Quare pro parte eorumdem dominorum fundatorum nobis fuit humiliter supplicatum: quatenus huiusmodi fundationem et dotationem aliaque praedicta laudare et confirmare praedictumque beneficium in dicto altari sub vocabulo praedictorum patronorum fundari et dotari modo praemisso permittere atque praenominatum dominum Christianum tamquam habilem et idoneum ad itidem beneficium obtinendum pro hac prima vice recipere et admittere ipsumque in et ad illud instituire et insuper nominationem atque etiam praesentationem seu ius praesentandi rectorem ad beneficium praenarratum dein ac totiens quotiens illud vacare contigerit, inantea praefatis dominis burgimagistris, scabinis, proconsulibus et consulibus civitatis et oppidi praedictarum ac illi et illis quorum interest seu interesse poterit quomodolibet in futurum iuxta ordinationem seu vicissitudinem ob hoc per eos instituendam perpetuis futuris temporibus reservare vellemus et dignaemur.

Nos igitur decanus et capitulum praefati, qui animarum salutem procurari intensius exoptamus affectibus, praedictum dominum Christianum ideomate praedicto competenter eruditum sperantes²⁾ ac alias ad obtinendum beneficium huiusmodi habilem et idoneum praenarratumque annuum censum eidem beneficio appropriatum et pro onere praedicto competenter non tamen pro sustentatione rectoris beneficii huiusmodi sufficere comperientes, supplicationibus praefatorum fundatorum inclinati laudabile eorum propositum huiusmodi dummodo tamen memoratum beneficium pro sustentatione rectoris illius ad quadraginta florenos hungaricales annui et perpetui redditus successu temporis augmentetur ac illi de habitatione competenti provideatur in domino commendantes atque consensum pariter et assensum nostros hoc modo praemissis adhibentes fundationem et dotationem saepe dicti beneficii una cum assignatione annui census praedictorum decem florenorum renensium eidem sic, ut praefertur, assignatorum sub spe assignationis praefatae admisimus laudavimus et approbavimus praelibatumque dominum Christianum de Elchenrode ad huiusmodi beneficium cum iuribus et pertinentiis universis suis praesentibus et futuris ac praesentis chori praedictae ecclesiae nostrae capellani in eadem consuetis³⁾ dare, eum tamen et mediante condigna recompensa eadem ecclesiae nostrae pro praesentibus huiusmodi fienda ac cum debita subiectione et obedientia ad instar Capellae capellanorum Hungarorum ab

olim in ipsa ecclesia nostra fundatae instituumus atque eundem in et ad illud, recepto ab eodem domino Christiano debito in ea parte, quod ipse flexis genibus solemniter ac tactis scripturis sacrosancti evangelii in animam suam praestitit, iuramento recepimus et admisimus mandantes ipsum in et ad huiusmodi beneficium ac illius iuriumque et pertinentiarum omnium praedictorum reale, corporalem et actualem possessionem tempore et loco congruis legitime poni et induci. Et nilominus nominationem praesentationem seu ius praesentandi rectorem ad praenarratum beneficium habilem et idoneum praedictoque ideomate eruditum toties quoties illud vacare inantea contigerit praelibatis dominis burgimagistris, scabinis, proconsulibus et consulibus praedictarum civitatis et oppidi ac illi et illis quorum interest et interesse poterit in futurum quomodolibet iuxta praetactam eorum ordinationem seu vicissitudinem perpetuo reservavimus ac tenore praesentium laudamus, approbamus, confirmamus, instituumus, recipimus, admittimus et reservamus statutis, consuetudinibus et iuribus praedictae ecclesiae nostrae semper salvis. — In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium praemissorum praesentes litteras exinde fieri et per notarium publicum nostrumque communem scribam infra scriptum subscribi et publicari atque sigilli ecclesiae nostrae ad causas iussimus et fecimus appensione communi.

Datum sic et actum in sacristia memoratae ecclesiae nostrae sub anno a nativitate domini Millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto; indictione decima tertia, die vero Veneris vicesima sexta mensis iunii, pontificatus sanctissimi in Christo patris ac domini nostri domini Alexandri divina providentia papae sexti anno tertio, praesentibus ibidem honestis ac discretis viris dominis Theodorico hospitis de Helmont et Joanne de Schoemberch capellani saepe dictae ecclesiae nostrae, presbyteris Leodiensis diocesis testibus ad praemissa vocatis atque specialiter rogatis. —

Et ego Wilhelmus Schoenach presbyter Leodiensis diocesis publicus apostolica ac etiam imperiali auctoritatibus nec non venerabilis curiae Leodiensis Notarius iuratus — quia petitioni supplicationi, consensui, adhibitioni laudationi, approbationi, confirmationi, institutioni, receptioni, admissioni, reservationi aliisque praemissis omnibus et singularibus dum sic, ut praemittitur, ferent et agerentur, una cum praenominatis testibus praesens interfui eaque sic fieri scivi et audivi, id circo praesentes litteras sive publicum et praesens instrumentum, manu alterius fideliter scriptas sive scriptum de mandato venerabilium dominorum decani et capituli praefatorum exinde confeci et in hanc publicam redegi formam signoque et nomine meis quibus utor per et post notariatus creationem apostolici subscripsi et subsignavi sigillo ad causas praedictae ecclesiae corroborandas sive corroborandum in fidem et testimonium omnium et singulorum praemissorum rogatus pariter et requisitus.

Redditus altaris Sclavorum in ecclesia b. Mariae Virg. Aquensis Leodiensis diocesis.

Primo empti sunt 10 floreni et datur pro floreno quinque marcas et octo solidos et isti floreni empti sunt anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo. —

Et datum pro istis redditibus Sechß vnnnd Seuenzigh vngerische gulden an goldt, Neun ducaten, zehen Goldt Gulden an goldt. Zehen peymonts gulden. Et primo die Augusti empti sunt.

Item secundo: Quarto die Martij empti sunt septem floreni Renenses in auro, anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo et dati sunt viginti duo pro uno.

Item tertio: octavo die mensis Julii empti sunt sex floreni renenses in auro anno domini millesimo quingentesimo tertio et dati sunt viginti quinque pro uno.

Item quarto: decimo die mensis Julii empti sunt septem floreni renenses in auro, anno millesimo quingentesimo decimo septimo et dati sunt viginti quinque pro uno.

¹⁾ Quix je ponatisnen napačno brez zmisla.

²⁾ Quix tukaj nareja preslédek in pričinja z besedami: »atque consensum pariter . . .«

³⁾ S to besedo završuje Quix.

Et ego Christianus Elchenroidt alias Scherberch primus capellanus istius altaris, quia ista vidi et audivi et interfui et recepi et manu propria ista scripsi.

Praedictos hos redditus descripsi de verbo ad verbum ex quadam scedula quae mihi simul cum copia fundationis altaris Sclauorum ad describendum tradita erat. —

Národno blagó v belokranjsko-národnem kroji.

(Nabral Ant. Kupljen.)

1. Vreme.

Če je na dan sv. Vincencija (dné 22. januarija) lepo vreme, bo prihodnje leto dobro vino. Če je na dan sv. Pavla spreobrnjenja (dné 25. januarija) lepo vreme, bo tisto leto dosti prosá. Če je na Svečnico (dné 2. februvarija) lepo vreme, bo spomladno vreme grdo; če pa deži in veter piše, bo pomlad lepa. Na Svečnico pride medved iz luknje: ako je vreme oblačno, ostane zunaj, ako pa je jasno, gre še enkrat tako daleč nazaj, kakor je bil poprej, kar je dokaz še velike zime tistega leta. Ako je na dan sv. Matije (dné 24. februvarija) še led, razbije ga sv. Matija, če pa ga ni, ga naredí. Ako je na dan štirideset mučenikov (dné 10. marcija) lepo vreme, bo iše slednjih štirideset dni lepo; če pa je ta dan slabo vreme, bo iše slednjih štirideset dni grdo vreme. Ako na Veliki petek dežuje, bo celo leto neokorna in težka zemlja, tedaj slabo leto. Če je na dan sv. Marka (dné 25. aprila) lepo, bo prihodnje leto dosti vina. Če je prvega maja lepo vreme, bo prihodnje leto dosti sená. Če je na dan sv. Medarda (dné 8. junija) deževno vreme, bo tudi še slednjih štirideset dni deževalo; če pa je lepo, pa bo iše še štirideset dni lepo vreme. Ako na sv. Jakopa dan (dné 25. julija) grmi, bodo prihodnje leto léšniki in orehi pešivi. Ako je na Velike maše dan (dné 15. avgusta) lepo vreme, bo isto leto se jara pšenica dobro obnesla, zato jo obilno sej. Ako je na dan sv. Egidija (dné 1. septembra) lepo, bo iše štirideset dni lepo vreme in bo suha jesen. Če je na dan Marijinega rojstva (dné 8. septembra) lepo vreme, bo zimska pšenica dobro obrodila. Kakšo je vreme na dan sv. Lenarta (dné 6. novembra), takšo bo do Božiča. Če je na dan sv. Martina (dné 11. novembra) solnce lepo izhajalo, bo za tri dni sneg. Ako je na Sveti večer (Badnik) jasno vreme, ko gremo k polnočnicam, bodo prihodnje leto polne skrinje žita, če pa je oblačno, pa bodo prazne.

Povedal M. Stoinič.

2. Otroške igre.

»Prašičanje« (na slovenskem Štajerskem »svinčkanje«).

Na trati se naredi velika jama, »kotel«, okrog njega pa male jame »masla«, v katere otroci svoje palice »kujade« drže in prašiča t. j. pedalj dolg in prilično debel hlod drva gonjaču t. j. otroku, ki prašiča v kotel goni, izpodbijajo; ko gonjač katerega izpodbijajočih otrok prekaní in mu s svojo kujado v maslo uide, mora zopet prekanjeni otrok prašiča goniti itd. Ko je prašič v kotlu, končana je igra.

Miškanje. Enemu od otrok se z robcem oči zavežejo ter mora druge loviti in katerega ulovi, tistemu se oči z robcem zavežejo in mora druge otroke loviti itd.

na istu naravnu otroku bo pred jama...
živito v se ni pomislo...
zelo ditav...
sv. Matije

Siče reseče. Več otrok se postavi v red eden za drugim in eden otrok hodi okoli njih in prvemu reče: posodite mi vaše siče reseče, kateri otrok mu na to odgovori: ci, ci, ci itd. Povedala M. Ulašič.

3. Copernije (prazne vere).

V zarokih ženih in nevesta ne smeta v malenico, ker potem se jima glava trese. Ako žene mož par volov na somenj in ako mu kakva stara baba pot prestreže, se mož kar obrne in, jezen na babo, gre nazaj — ker tisti dan bo nesrečen. Semenska koruza (za semen) naj se na Pust pred solnčnim izhodom izruži, da je potem vrane na njivi ne kljujejo. Na mlaj, ščip, sedmak nikar krme ne kosi, zakaj bode od nje živina kozlala. Nesi na Cvetno nedeljo tri enoletne leskove šibe blagoslovit in potem správi; kadar greš prvič z živino na pašo in pa vsak veliki praznik s tistimi šibami živino, posebno molzne krave, na pašo góni, ker potem nimajo copernice do njih moči. Ako se na veliko soboto, ko se pri gloriji spet zvonovi oglasijo, človek hitro umije, ostal mu bode obraz zmeraj mlad in čist. Ako na sv. Lucije dan t. j. 13. decembra 14 dni pred Božičem začneš štirinogat stolček dejlati in tako dejlaš, da skroz 14 dni vsak dan nekaj narediš in na tisti stolček pri polnočnicah na vhodnih ali velikih vratih sedeš, videl bodeš vse copernice nazaj proti tebi obrnene. Ako na sv. Večer (Badnik) pred prag hlevskih vrat na metlo poklekneš in poslušáš med enajsto in dvanajsto uro po noči, čul bodeš skroz celo leto, kaj se bode živina v hlevu pogovarjala. Ako na Božič, Novoleto ali Trikranje denes čez noč molek na mizo in potem ga zmeraj pri sebi nosiš, videl bodeš na večer pred sv. Ivanom (dné 23. junija), kako bodo denarji cvetli; ako jih izkopaš, moraš molčati in tiho biti, ker če samo besedico zineš, odmah iz denarja oglje postane.

Povedal Jože Stariha.

4. Napitnica.

Micka pij! pij!
Pa družga nalij!
Ne pozab' na Jezusa;
Jezus nad nami,
Marija pred nami,
Svet' Jožef na desno je stran.
Le pij! le pij! o Micka ti;
Le pij! le pij! o Micka ti,
Pa tud' Jankotu nalij!

Povedala E. K—nova.

5. Vraže.

Vzami dilo od izkopane mrtvaške truge, žibij grčo in glej skroz ovo luknjo na sveti večer ob pol noči, ko se polnočnica bere od velikih crkvenih vrat na prednji oltar in videl boš vse copernice, ki so v crkvi.

Hudič ima na velikih crkvenih vratih volovsko kožo pribito, na katero vse ljudi napiše, ki niso pobožni, ampak se v crkvi smehljajo. Samó ena žena zavoljo posebne pobožnosti je bila v stanu kaj tacega z lastnimi očmi opazovati, zlasti ko hudič ni imel na koži več prostora v crkvi smehljajoče se ljudi dlje popisavati. Radovedna, kam li bode zdaj nepobožne ljudi popisaval opazi, da je kožo z zobmi nategnil, da iše dlje piše, ali ko se mu spodrsne in on na rit pade, nasmeje se tudi ona in je tedaj tudi na nategneno kožo napisana prišla.

Obi povedal Vinko Kotin.

Malnerč Jožef, posestnik v Brstovci hišt. 9, mi je povedal, kako je prišlo, da se kmeti na štempelj, gospoda pa samo na »gmejn popir« (brez stempelja) tožijo: »Takrat, ko je tlaka odpadla, pozvale so gosposke vse kmete in so jih vprašale: No, kako se hočete tožiti, ali na štempelj ali pa na gmejn popir? Kmetje, ki so bili še neumni, odgovorili so: Na štempelj! in od tistega časa toži se gospoda na gmejn popir (morebiti se razumevajo strogo uradne razložbe itd.?) a kmetje morajo se pa na štempelj.« — Po tem takem bi si gospoda vender zopet boljši del izvolila!

6. Otroške igre.

Več otrok se postavi v krog in eden prične praviti naslednje besede:

- enkoti, penkoti, cukar, dajme; abe, fabe, domi me; eks, peks, perm, puf, tu, gest, truf; ali pa:
- akole, bakole, cukov sin, kod si hodil, kje si bil, po vrt' se šetal, kamenčke bral, ritu knedelj kvas; ali pa:
- angel, kangel, ferko, či, či, či biči kompanji, sembaraha, tika, taka, vija, vaja, ven izgaja; ali pa:
- en, ten, tin, zabaraka, tika, taka, bija, baja, buv; — in otrok, na katerega spade zadnja beseda, mora

stopiti iz kroga ter gre to izrebanje dalje, dokler med dvema otrokoma na enega zadnja beseda spade in taj mora pričeti druge loviti in katerega ulovi, mora zopet ta druge loviti itd.

Povedala Matilda Breznikova.

Večer pred sv. Miklavžem nastavijo otroci okrožnike (talere) na okna, odrasli ljudje pa lepo osnažene škornje pod posteljo ali klop, da njim sv. Miklavž jabeljka, hruške, orehe, lešnike, pecivo iz sladkorja itd. prinese.

Na dan tepeškov (pametiva, 28. decembra) hodé otroci, tepé odrasle ljudi in velé: »reši se, reši ali rešte se, rešte se« itd.

Od Božiča do sv. treh Kraljev hodé trije fantje »kraljitarji« s popimato in razsvetljeno zvezdo po večerih od hiše do hiše in pojó:

Mi smo tej tri kraljitarji,
 Iz treh dežel smo sem prišli,
 Gašpar, Melhior, Baltažar.
 Jožef i Marija rajžasta,
 'Z Egipta, kjer sta poprej bila,
 Zavolj' straha Herodeža.
 Herodež je postal srdit,
 Ker se ima nov kralj rodit',
 Pustil vse fante pomolit'.
 Dvanajst tisoč moških otrok,
 To je bila žalost ino jok,
 Herodež se je veselil,
 Pa vender Jezusa ni dobil.
 Mi na kolena pademo,
 In Jezusu darujemo,
 Mira, kadila in zlatá.
 Mi pa s to zvezdo projdemo
 Gospodarju, gospodinji novo leto voščimo
 In voščimo vsem skup lahko noč,
 Mi rajžamo naprej še ovo noč,
 Pridi nam Jezus na pomoč.

Povedali »Kraljitarji.«

Naše slike.

V treh zadnjih številkah smo prinesli zapored slike po vsem obraženem svetu slavnoznanega češkega genrista Františka Zvěřine. Te slike — srbska pastirica, istrska prodajalka cvetic in dalmatinski prodajalci perotnine — imajo izvor svoj v národnem življenji južnih Slovanov in umetnik jih je védel narisati nam tako

značajno, da bi bila odveč vsaka beseda za njihovo pojasnjevanje. — Františka Zvěřino, slikarja, imenovati je smeti pravo svojo, od oštalega slikarskega svetá ločeno individualnost, zato bodemo čitateljstvo svoje seznanjali še večkrat z njegovimi umotvori.

Františka Zvěřino, slikarja, imenovati je smeti pravo svojo, od oštalega slikarskega svetá ločeno individualnost, zato bodemo čitateljstvo svoje seznanjali še večkrat z njegovimi umotvori.

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

Slavnost Davorina Trstenjaka. Kakor smo že omenili v 15. letošnjem číslu lista svojega, priredilo je »Pisateljsko podporno društvo« povodom sedemdesetletnice rojstva in petdesetletnice književnega delovanja ustanovitelju pisateljskega društva Davorinu Trstenjaku slavnost dne 4. t. m. v Starem Trgu nad Slovenjim Gradcem. — Že v soboto zvečer je bilo ondi iz vseh krajev naše domovine zbranih dokaj čestiteljev slavljencevih in prisotni pevci so mu pred razsvetljeno in okrašeno župno hišo priredili podoknico, pri kateri so med ostalimi zbori zapeli znano njegovo pesem: »Tam za goro zvezda sveti«; na vrhu gore sv. Uršule nad Slovenjim Gradcem in na Pohorji pa so plameči kresovi oznanjali to redko slavnost. — V nedeljo je bila v cerkvi sv. Pankracija nad Starim Trgom slavnostna maša, katera je privabila ogromno množino ljudstva. Po sv. opravilu so se čestitaku poklonile razne deputacije in zastopniki. Ker je pa uljudni slovenjegraški župan »Sokolu« prepovedal sprevoz z zastavo skozi mesto, sestavil se je sprevoz pred národno Petričevo hišo ter z godbo in zastavo korakal proti okrašeni župni hiši, kjer so stali mlaji in lep slavolok z napisom: »Slavljencu pisatelju slava! Živel Davorin!« — Poklonilo se je čestitaku najprej šestintrideset belooblečenih starotrških deklic, za temi ga je nagovoril dr. Jos. Vošnjak ter mu v imeni »Pisateljskega društva« izročil krasno, srebrno, bogato pozlačeno kupo z napisom: »Pisateljsko društvo k petdesetletnici dne 4. septembra 1887 Davorinu Trstenjaku, svojemu častnemu članu.« Po govoru gospodične Minke Vošnjakove se je zahvalil vidno ginini slavljeneč in končal z besedami: »Ne obupajte! Jaz sem star, jaz ne morem več delati, delajte vi, le delo vodi k cilju. Vsem se zahvaljujem. Naprej zastava Slave!« — Pozdravili so potem čestitaka prof. dr. Hoič v imeni »Matice Hrvatske«; dr. Tavčar in dr. Starè v imeni »Dramatičnega društva«; prof. Pleteršnik v imeni »Matice Slovenske«; v imeni Slovenk iz Ljubljane gospá Tavčarjeva; v imeni Slovenk iz Šentjurja gospá Praunseisova, gospodične Praunseisove, Irma Kavčičeva; v imeni Slovenk v Žalci gospodični Roblekovi; v imeni Slovenk v Sevnici gospá Verščeva; v imeni čitalnice celjske dr. Jos. Sernec; v imeni šentjurske občine župan dr. Ipavic, objednem izročujoč diplomo častnega občanstva; v imeni koroških Slovencev Podobnik iz Velikovca; v imeni »Slovenskega pevskega društva« M. Lešnik; v imeni »Ljubljanskega Sokola«, čegar častni član je čestitak, Sr. Nolli; v imeni »Savinskega Sokola« J. Lipold; deputacija akad. društva »Triglav«; deputacija koroških svečnikov; v imeni slavljencevih rojakov od sv. Jurija na Ščavnici, Brumen; v imeni šaleške čitalnice Ivan Vošnjak; ptujsko učiteljsko društvo; v imeni duhovne mladéži lavantinske škofije g. Medved; v imeni okrajnega zastopa slovenjegraškega načelnik Rogina; »Bralno društvo« v Ribnici na Pohorji; M. Brenčič, član okrajnega zastopa v Ptujih, in še več drugih. —

Ob dveh popóldne je bil v Güntherjevi gostilni ban-

ket za stoindvajset oseb, katerega sta se razven čestitaka tudi udeležila tamošnji okrajni glavár in okrajni sodnik. Zastopani so bili naslednji kraji: Ljubljana, Šentjurij, Celje, Žalec, Braslovče, Mozirje, Vranjsko, Ljubno, Šoštanj, Konjice, Slov. Bistrica, Velenje, Ptuj, Celovec, Velikovec, Dolič, Arlica, Janži Vrh, Marbeg, Vuzenica, Ponikva, Puščava, sv. Jurij na Ščavnici (poleg slavljencevega brata še pet oseb), in Maribor. Prvi je pri banketu nastopil predsednik slavnostnemu odboru Farsky, rodom Čeh ter v materinščini pozdravil navzočne goste in slavljenceve čestilce. Njegovemu nagovoru se je odzval takoj čestitak in po daljšem govoru napil Njega Veličanstvu, presvetlemu vladarju našemu. Zatem se je dvignil dr. Jos. Sernec iz Celja. Napil je čestitaku bivšemu profesorju svojemu. Slavljeneč se je nato zahvalil vsem prisotnim, osobito dr. Hoiču, dru. Tavčarju, prof. Pleteršniku, dru. Vošnjaku i. dr., po tem pa napil okr. glavárju, okr. sodniku, pevcem in »Sokolu«. — V tem so gostje zbrali na Lobejevem vrtu in pričela se je ljudska veselica. Ko je godba vtihnila nastopil je dr. Ivan Tavčar ter duhovito in ognjevito govoril prilikujoč žalostno nekdanje razmerje naše s sedanjim ob obče priznanih vsklikih vrlinah čestitakovih, o Trstenjaku probuditelju národne zavesti in marljivem delavci na duševnem polji slovanskem. Poetični govor je vzbudil dolgo trajne, gromovite »živio-klice«. — Po izvrstnem oduševljenem govoru dra. Tavčarja se je vršila ljudska veselica kaj izborna in po pravici je smeti trditi, da še jednake v Slovenjem Gradci ni bilo. Govorili so še dalje že omenjeni Farsky, velikošolec Regina in posestnik Vivod zahvaljujé se vsem, ki so pripomogli k toli sijajnemu vspehu slavnosti. Na večer se je začelo občinstvo razhajati in po gorah so se zopet zanetili mnogobrojni kresovi. Pričelo se je živahno zabavanje po slovenjegraških gostilnah. Slavnost se je vršila v najlepšem redu.

Slavljencu je prišlo tem povodom dôkaj telegramov in dopisov; poleg drugih so mu pismeno čestitali vladika Strossmayer, knezoškof ljubljanski, dr. Misija, in jednoinosemdesetletni zlatomašnik dr. Muršec. —

Domoljub.

Ljubljanski muzej »Rudolfinum« je iz Prage dobil jako lepo darilo. Gospá Neureuterjeva, ki je bila med češkimi gósti, poslala je sedem izredno lepih keramičnih proizvodov, da se razpostavijo v muzeji našem. —

Konservatorijema c. k. osrednje komisije za umetnost in zgodovinske spomenike sta za naslednjih pet lét potrjena g. Ivan Franke, profesor v Kranji in g. Josip Leinmüller, nadinženir v Novem mestu. —

Gosp. prof. M. Pleteršnik je dobil od ministerstva za urejanje slovensko nemškega slovarja tudi za nastopno šolsko leto jednak dopust, kakor prejšnja leta, da bode namreč poučeval samó po pet ur na teden. Slovensko-nemški slovar dobro napreduje, sedaj se ureja črka V in se porabi v kratkem vse gradivo. —

1 91 2 11

Ostali slovanski svet.

Društvo sv. Save v Belemgradu ima 1500 ustanovnikov in preko 4000 rednih družábnikov. Ustanovniki plačujejo po 100 dinarov ali po 50 gld. jedenkrat za vselej, redni družábniki po 5 dinarov ali po 2 gld 50 kr. na leto. Društvu namen je povzdiga in gojitev srbske šole in srbske književnosti in dosedanje izborne knjige obečajo društvu kakor iz drugih krajev, tako tudi iz Bosne in Hercegovine še obilnejši bróji družábnikov.

»Hej, Slovani!« V Chyzni na Slovaškem je 12. t. m. umrl štiriinosemdesetletni župnik Sa mo Tomašek, pesnik himne »Hej, Slovani!« Pred tremi leti so Čehi svečano praznovali petdesetletnico te pesmi ter pesniku pri tej priliki izročili častno darilo, vsoto 2340 goldinarjev. —

KNJIŽEVNOST.

Zgodovina deželne civilne bolnice v Ljubljani. Po naročilu deželnega odbora kranjskega sestavlja P. pl. Radics. Ljubljana 1887. Založil deželni odbor kranjski. 8°. 81 str. — To knjigo je po naročilu sl. deželnega odbora, kakor kaže naslov, nemški spisal na podlagi listin naš zvedenec P. pl. Radics v spomin stoletnice tega deželnega humanitarnega zavoda, ki se je praznovala dne 19. junija m. l. »Spomenica« utegne vzbujati zanimanje ne samó po domovini, temveč tudi po širših krogih, kajti v nji se nam opisuje nje zgodovina in kakor čitamo v uvodu, dokazuje, »kako je dežela kranjska od dóbe prevzetja tega bolniškega zavoda v deželno upravo milosrčno skrbela za potrebne zboljšave, nove naprave in razširjave, da kolikor móči zadoščuje sanitarnim in humanitarnim zahtevam.« Izšla je ta zgodovina tudi v slovenskem jeziku.

Vestnik šolske družbe sv. Cirila in Metoda. I. Izdalo in založilo vodstvo. V Ljubljani 1887. Tisk »Katoliške Tiskarne«. 55 str. — Vsakdo, kdor se zanima za razvoj in prospeh narodnega šolstva našega, pozná in ceni delovanje prve slovenske šolske družbe. Mlada je sicer, ali krepka, toli krepka, da že sedaj v skromnem razmerju našem vestno izvršuje plemeniti smoter, kateri si je postavil ustanovni njen odbor: »spodbijati in nevtralizovati zlobno delovanje nemškega schulvereina.« Lahko rečemo, da se zanjo zanima ves národ slovenski in baš zategadelj je prav umestno, da je vodstvo izdalo »Vestnik« o njenem dosedanjem delovanju. Tá zelo prijetno in lepo pisana knjižica prinaša na čelu znani članek iz »Slov. Naroda«, ki je dal povod osnovanju šolske družbe, dalje poročilo o I. véliki skupščini v Ljubljani, poročilo o II. véliki skupščini v Trstu in naposled imenik podružnic. Iz tega poročila posnemljemo nastopne podatke, kateri glasno govoré, kako se zanima národ za prevažno družbo svojo, kateri pa tudi jasno pričajo o neumornem delovanju družbinega vodstva: Družba sv. Cirila in Metoda šteje doslej 64 podružnic s 4180 družbeniki, katere so nabrale 11.334 gl. 28 kr. Od družbenikov je 25 pokroviteljev, 516 ustanovnikov, 2330 letnikov, 871 podpornikov in jeden častni član (monsignor A. Einspieler). Vodstvo je ustanovilo in vzdržuje ob družbenih troških dve slovenski zabavišči, namreč zabavišče v Celji in zabavišče pri sv. Jakopu v Trstu; dalje je izplačalo ali pa zagotovilo podporo 7 šolam ob jezikovnih mejah ali sicer v krajih, raznarodovanju jako izpostavljenih, in poslalo na Koroško več stotin knjig, primernih šolski mladini. Ker sloni družba na katoliško-narodni podlagi, poklonili so se prvomestnik (prof. J. Zupan), podpredsednik (notar L. Svetec) in blagajnik (dr. J. Vošnjak) ljubljanskemu milostnemu knezu-vladiki, dalje prvomestnik z odbornikom J. Hribarjem in dotičnimi načelnikstvi Nj. ekscelenciji ilirskemu metropolitu in naposled svetlemu vladiki tržaško-koperskemu. — »Da bi privabilo v družbo tudi bolj priproste ter jo razširilo v vse sloje našega naroda, oskrbelo je vodstvo poljuden spis »Družba sv. Cirila in Metoda — kaj je to?«, ki so ga prvotno objavili skoro vsi naši časniki in se je potem še ponatisnil v več tisoč izvodih.« — Od prve do druge velike skupščine je imelo vodstvo dvanajst sej. —

Vidimo torej, da družba sv. Cirila in Metoda vestno in lepo izpolnjuje nalogo svojo, »Vestnik« pa prav topla

priporočamo vsakomur, kdor se hoče natančneje poučiti o plodnem delovanju njenem, Bodi to dolžnost vsakemu Slovencu! —k.

»Panonica.« Spomeniški listi. Svojim prijateljem ostavil Davorin Trstenjak. Založba pisateljeva. Natisnila tiskarnica družbe sv. Mohorja v Celovci. 1887. — To knjižico je spisal slavnoznaní naš učenjak Davorin Trstenjak v spomin petdesetletne književne delavnosti svoje. Razprava ima tri predelke, katerih prvi obseza »etnografske razmere v nekdanji Panoniji od pradobe do rimskega gospodstva« in oprt na strokovnjaške studije dokazuje, da so Panoni bili Slovani. Drugemu delu vsebina je spis »Camum ime za pivo pri starih Panonih«, in tretjemu sestavku jedro je razprava »o panonskonoriški boginji Adsaluta.« Knjižica je, kakor vsako delo peresa velečestitega pisatelja našega, mnogostransko zanimiva in poučna in premnogim prijateljem njegovim predrag spomin na to redko slavnost.

Letno poročilo čveterorazredne ljudske šole v Krškem za šolsko leto 1886/7 ima nastopno vsebino: I. Najvažnejša postavna določila o šolskem obiskovanju; II. šolska kuhinja v Krškem; III. iz šolske kronike; IV. učiteljstvo; V. kmetijska nadaljevalna šola; VI. šolske knjige; VII. skupni pregled šolske mladine; VIII. imenik učencev in učenk po abecednem redu; IX. oznanilo. — Učencev je bilo koncem šolskega leta 204. Šola se prične dne 17. oktobra. —k.

POGLED NA SLOVANSKE KNJIŽEVNOSTI.

Flora von Südbosnien und der Herzegovina. Bearbeitet von Dr. Günther Beck. Separatabdruck aus den Annalen des k. k. naturhistorischen Hofmuseums. Drei Theile. — O tej knjigi — jedinki svoje meri — pišo soglasno zelo hvalno prve slovenske novine in po besedah nekega strokovnjaka je došlo na svetlo omenjeno dovršeno prirodovzansko delo dvakrat dobro zlasti sedanje dni, ko balkanski poluotok nima kraja, zamor bi bila prihajala poslednja leta obilejša množica tujcev, nego v Bosno in Hercegovino. Prihajali so inostranci proučevati dušni in fizični život tega dela národa srbskega; čudom so se čudili vsem vrlinam njegovim ter objavljali vspehe potovanja in opazovanja svojega. Mnogokdo je imel takisto materijelen dobiček, drugi je hotel pokazati svetu učeno glavo, vender s temi pisatelji ni primerjati drja. Becka, ki je s podporo srbske vlade prepotoval te kraje 1885. l. — Dr. Beck na znanstveni podlagi nepristransko popisuje srbski národ inemu svetu in njemu sámemu v pouk in v stroki svoji prinaša mnogo sedaj prvič odkritega gradiva. Cena knjigi je 6 gld. 20 kr.

»Dom i svet«. Knjigarna Lav. Hartmana (Kugli & Deutsch) v Zagrebu je začetkom septembra začela v hrvaščini izdovati vélik ilustrovan list; izhajal bode po dvakrat na mesec in vseletna cena mu je 6 gld. Izmed mnogobrojnih in slovečih sotrudnikov navajamo le dr. Račkega, Ivana Tkalčiča in Iv. pl. Kukuljeviča. Zaradi tega se je nadejati, da se v kratkem udomači v širnih krogih. —

Dali smo natisniti nekoliko slik slavnega našega učenjaka in pisatelja Davorina Trstenjaka ter jih dajemo po 25 kr., s poštnino vred po 30 kr. Najbolje je, ako se naroči več slik skupaj, da jih potem odpošljemo v posebnem zavitku. —

Upravništvo.

»SLOVAN« izhaja 5. in 20. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za vse leto 5 gld., za polu leta 2 gld. 50 kr. in za četrt leta 1 gld. 25 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrt leta 1 gld. 15 kr.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 25 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošiljajo upravništvu, dopisi pa uredništvu na Kongresnem trgu št. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopiši ne vračajo.